Татарстан Республикасы
ЗАКОНЫ

«Татарстан Республикасының халык депутатларын сайлаулар турында» Татарстан Республикасы Законына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү хакында

I. «Татарстан Республикасының халык депутатларын сайлаулар турында» Татарстан Республикасы Законына (Татарстан Югары Советы Җыелма басмасы, 1994 ел, № 11, 136 статья) түбәндәге үзгәрешләрне һәм өстәмәләрне кертергә:

1 статья. Статья ахырына түбәндәге җөмләне өстәргә:

«Татарстан Республикасы халык депутатының сайлауларда катнашуы ирекле һәм ихтыярый була. Сайлауларда катнашуга яисә катнашмауга мәҗбүр итү максатында Татарстан Республикасы гражданына йогынты ясарга, шулай ук аның ихтыярын ирекле белдерүенә каршылык күрсәтергә беркем дә хокуклы түгел.».

2 статья. 2 статьяның 3 пунктында «шулай ук психиатрия хастаханәләрендә ятып дәваланучы психик авыру гражданнар» сүзләрен төшереп калдырырга.

3 статья. 3 статьяда:

2 пунктны 3 пункт дип санарга;

3 статьяга түбәндәге эчтәлектә 2 пункт өстәргә:

«2. Татарстан Республикасы Дәүләт Советы карары буенча Татарстан Республикасы Дәүләт Советына сайлаулар башка вакытка күчерелергә мөмкин, ләкин ул вакыт дүрт айдан да артмаска тиеш.».

117

4 статья. 5 статьяны түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«Татарстан Республикасы халык депутатына кандидатларны күрсәтү хокукына түбәндәгеләр ия:

сайлаучыларның эш (уку, хезмәт) һәм яшәү урыны буенча җыелышлары;

үзен үзе күрсәтү тәртибендә сайлаучылар үзләре;

законда билгеләнгән тәртиптә теркәлгән сайлау берләшмәләре һәм сайлау блоклары.

Сайлауларның дәрәҗәсенә туры килгән дәрәҗәдә законда билгеләнгән тәртиптә теркәлгән сәяси-иҗтимагый берләшмәләр исемлеге, сайлаулар көне игълан ителгәч 7 көннән дә соңга калмыйча, Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясенә Татарстан Республикасы Юстиция министрлыгы тарафыннан тапшырыла.

Затның сайланырга риза булуы хакында язмача гаризасы булганда кандидат булып күрсәтелергә мөмкин, әлеге гаризада исә кандидатның биографик характердагы белешмәләр (фамилиясе, исеме, атасының исеме, туган көне, ае, елы, белеме, төп эш яки хезмәт урыны (төп эш яки хезмәт урыны булмаган очракта - шөгыльләнгән төре), биләгән эш урыны, Россия Федерациясе Җинаять кодексының кандидатны хөкем итү өчен нигез итеп алынган статьясының (статьяларының) номерын (номерларын), исемен (исемнәрен) күрсәтеп, кире алынмаган яисә юкка чыгарылмаган хөкем ителүләре турындагы белешмәләр, шулай ук әгәр кандидат Россия Федерациясенең гамәлдәге Җинаять кодексы буенча җинаять дип танылган гамәлләре өчен ССР Союзының һәм союздаш республикаларның җинаять законнары нигезләре буенча кабул ителгән җинаять кодексы, чит дәүләт законы буенча хөкем ителгән булса, әлеге закон актларының статьясы (статьялары) күрсәтелә, гражданлыгы күрсәтелә (шул исәптән датасын һәм аны алу өчен нигез булып хезмәт иткән хәлләрне кертеп), чит дәүләт гражданлыгы күрсәтелә, һәм, Россия Федерациясе Дәүләт Думасына да сайлаулар бер үк вакытта уздырылганда, фәкать бер сайлау округында гына тавышка куелачагы, ә сайланган очракта - депутат статусына туры килмәслек эшчәнлеген туктатачагы яки сайлап куелучы башка эш урынында эшләмәячәге хакында йөкләмә тапшырыла. Күрсәтелгән

118

гариза, имзалар жыя башлау хакындагы хәбәрнамә белән бергә, тиешле сайлау комиссиясенә җибәрелә.».

5 статья. 8 статьяда:

3 пункттагы соңгы җөмләне төшереп калдырырга;

4 пунктны 6 пункт дип санарга;

статьяга түбәндәге эчтәлектә 4 пунктны өстәргә:

«4. Вәкилләр һәм күзәтүчеләр түбәндәгеләргә хокуклы:

а) сайлаучылар исемлеге белән танышырга;

б) тавыш бирү көнендә тиешле сайлау участогында тавыш бирү бинасында булырга;

в) тавыш бирү бинасыннан читтә тавыш биргәндә катнашырга;

г) сайлаучылар исемлегенә кертелгән гражданнарны, сайлаучыларга бирелгән сайлау бюллетеньнәрен, юкка чыгарылган сайлау бюллетеньнәрен исәпләп чыгаруны күзәтергә; тавыш бирү бюллетеньнәре үзләренә күренерлек ераклыкта һәм шартларда сайлаучыларның сайлау участогында тавышларын санауны күзәтергә; сайлаучыларның тавышларын санаганда теләсә кайсы тутырылган яисә тутырылмаган сайлау бюллетене белән танышырга; тавыш бирү йомгаклары турында сайлау комиссиясенең беркетмә һәм башка документлар төзүен күзәтергә;

д) тавыш бирүне оештыру мәсьәләләре буенча тәкъдимнәр һәм искәрмәләр белән - сайлау комиссиясе рәисенә, ул булмаганда - аны алыштыручы затка мөрәҗәгать итәргә;

е) тавыш бирү йомгаклары турында участок сайлау комиссиясе беркетмәсе белән, шулай ук башка сайлау комиссияләренең тавыш бирү йомгаклары һәм сайлауларның нәтиҗәләре турындагы беркетмәләре белән танышырга; тиешле сайлау комиссиясеннән күрсәтелгән беркетмәләрнең һәм аларга кушып бирелгән документларның, шулай ук тиешле сайлау комиссияләренә кергән башка документларның күчермәләрен дә, шул исәптән тавыш бирүдә катнашкан затларның исемлеген дә әзерләтергә яисә соратып алырга. Күзәтүче таләбе буенча сайлау комиссиясе күрсәтелгән күчермәләрне бирергә яисә таныкларга тиеш;

ж) участок сайлау комиссиясенең, башка төрле сайлау комиссиясенең гамәлләре (гамәл кылмаулары) хакында югарырак сайлау комиссиясенә яисә судка мөрәҗәгать итәргә;

з) тиешле комиссияләрдә сайлаучыларның тавышларын кабат санаганда катнашырга.»;

статьяга түбәндәге эчтәлектә 5 пунктны өстәргә:

«5. Сайлау комиссиясе утырышларында тавыш бирүдә һәм сайлау нәтиҗәләренә йомгак ясауда катнашучы вәкилләр һәм күзәтүчеләр түбәндәгеләргә хокуклы түгел:

а) сайлаучыларга сайлау бюллетеньнәре һәм бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыклары бирергә;

б) сайлаучының үтенече буенча сайлау бюллетенен һәм бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыкларын алган өчен аның урынына имза салырга;

в) сайлаучының үтенече буенча сайлау бюллетенен тутырырга;

г)тавыш бирү серен бозарлык башка гамәлләр кылырга;

д) сайлау комиссияләре әгъзалары сайлау бюллетеньнәрен санаганда катнашырга;

е) сайлау комиссиясе эшенә комачаулык итәрлек гамәлләр кылырга;

ж) сайлаучылар арасында үгетләү эшләре алып барырга;

з) тиешле сайлау комиссиясе карар кабул иткәндә катнашырга.».

<u>6 статья</u>. 6,9,11,12,13,14 статьяларның исемнәрендә һәм текстында, үзәк, округ һәм участок сайлау комиссияләренең исемнәрендәге «халык депутатларын сайлаулар буенча» сүзләрен төшереп калдырырга.

<u>7 статья</u>. 11 статьяда:

4 пунктта «Исемлеккә участок сайлау комиссиясе рәисе һәм секретаре имза сала» дигән сүзләрне «сайлаучылар исемлеге ике нөсхәдә төзелә, исемлеккә участок сайлау комиссиясе рәисе һәм секретаре имза сала һәм ул участок сайлау комиссиясе мөһере белән таныклана» дигән сүзләр белән алыштырырга;

5 пунктта «ике көннән дә сонга калмыйча, ә сайлаулар алдыннан һәм» дигән сүзләрне төшереп калдырып, «24 сәгать эчендә» дигән сүзләр өстәргә, «сайлауларга кадәр биш көннән дә сонга калмыйча» дигән сүзләрне төшереп калдырырга, «өч көн эчендә» сүзләреннән сон өтер куярга һәм «ә тавыш биргән көнне кичекмәстән» дигән сүзләр өстәргә;

статьяга түбәндәге эчтәлектә 7 пунктны өстәргә:

«7. Тавыш бирү тәмамланганнан һәм сайлаучыларнын тавышларын саный башлаганнан сон сайлаучылар исемлегенә нинди дә булса үзгәреш кертү тыела.».

8 статья. 13 статьянын 1 пунктын түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«1. Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясе, Татарстан Республикасынын халык депутатларын сайлауларга кадәр 90 көннән дә сонга калмыйча, комиссия рәисе, рәис урынбасары, секретаре һәм комиссиянен 12 әгъзасы составында барлыкка китерелә.»;

13 статьянын 3 пунктында «Президенты» дигән сүздән сон түбәндәге эчтәлектә сүзләр өстәргә: «сайлау берләшмәләренен, сайлау блокларынын, иҗтимагый берләшмәләрнен, сайлаучыларнын эш, хезмәт, уку, яшәү урыны буенча җыелышларынын, Үзәк сайлау комиссиясенен элеккеге составы тәкъдимнәрен исәпкә алып».

9 статья. 14 статья текстын түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«Татарстан Республикасынын Үзәк сайлау комиссиясе вәкаләтләре «Татарстан Республикасынын Үзәк сайлау комиссиясе турында» Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнә».

10 статья. 15 статьяга түбәндәге эчтәлектә абзац өстәргә:

«Округ сайлау комиссияләре иҗтимагый берләшмәләр, сайлаучыларнын эш, хезмәт, уку, яшәү урыны буенча җыелышлары тәкъдимнәрен исәпкә алып барлыкка китерелә.».

121

11 статья. 16 статьяга түбәндәге өстәмәне кертергә:

1 пунктның «е» пунктчасына «тавыш бирү өчен сайлаучыларга бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыклары бирә»;

түбәндәге эчтәлектә 3 пунктны өстәргә:

«Административ-территория округларының округ сайлау комиссияләре вазыйфаларын һәм вәкаләтләрен тиешле район, шәһәр, шәһәрдәге район сайлау комиссияләре башкара.».

12 статья. 17 статьяга «калмыйча,» сүзеннән соң түбәндәге сүзләрне өстәргә: «иҗтимагый берләшмәләр, сайлаучыларның эш, хезмәт, уку, яшәү урыны буенча җыелышлары тәкъдимнәре нигезендә».

13 статья. 18 статьяның 1 пунктындагы «д» пунктчасына түбәндәге сүзләрне өстәргә: «сайлаучыларга бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыклары бирә».

14 статья. Түбәндәге эчтәлектә 18^1 статьясын кертергә:

«18^1 статья. Сайлау комиссияләре әгъзаларының статусы

Депутатлар, дәүләт хакимияте органнарының һәм җирле үзидарә органнарының урындагы сайлаулы затлары, судьялар, кандидатлар, теркәлгән кандидатлар, аларның ышанычлы затлары, кандидатларны тәкъдим иткән сайлаучылар җыелышларының һәм сайлау берләшмәләренең, сайлау блокларының вәкаләтле вәкилләре һәм ышанычлы затлары, сайлау комиссияләренең киңәш бирү тавышы хокукына ия әгъзалары, кандидатларның, теркәлгән кандидатларның ирләре йә хатыннары һәм якын туганнары яисә кандидатларның, теркәлгән кандидатларның турыдан-туры буйсынуындагы затлар комиссиянең хәлиткеч тавыш хокукына ия әгъзалары була алмыйлар.

Сайлау комиссиясенең хәлиткеч тавыш хокукына ия әгъзасы сайлау комиссиясенең барлык утырышларында катнашырга тиеш.

Сайлау комиссиясе әгъзасы түбәндәгеләргә хокуклы:

тиешле сайлау комиссиясе утырышлары хакында алдан хәбәр алырга;

122

сайлау комиссиясе утырышында чыгыш ясарга, тиешле сайлау комиссиясе компетенциясенә керүче мәсьәләләр буенча тәкъдимнәр кертергә һәм алар буенча тавыш бирү уздыруны таләп итәргә;

сайлау комиссиясе утырышындагы башка катнашучыларга көн тәртибе нигезендә сораулар бирергә һәм аларга төпле җаваплар алырга;

теләсә кайсы документлар һәм материаллар (шул исәптән, тиешле һәм түбәнгерәк сайлау комиссияләренең машинадан укыла торган саклагычлардагы документларны һәм материалларны да кертеп, сайлаучылар исемлекләре, сайлау бюллетеньнәре) һәм аларның (сайлаучылар исемлекләреннән, сайлау бюллетеньнәреннән тыш) күчермәләрен алырга һәм бу күчермәләрне таныклауны таләп итәргә.

Сайлау комиссиясенең хәлиткеч тавыш хокукына ия әгъзасы аны билгеләп куйган органның карары белән вәкаләтләр чоры тәмамланганчы ук сайлау комиссиясе әгъзасы вазыйфаларыннан түбәндәге очракларда азат ителергә мөмкин:

сайлау комиссиясе әгъзасының вәкаләтләрен үз өстеннән төшерүе хакындагы язмача гаризасы булганда;

Татарстан Республикасыннан даими яшәү урынына күчеп киткәндә;

сайлау комиссиясе әгъзасына карата судның гаепләүче хөкем карары закон көченә кергәндә;

закон көченә кергән суд карары нигезендә сайлау комиссиясе әгъзасы хокуктан файдаланугa сәләтсез, хокуктан файдалану сәләте чикләнгән дип, кайдалыгы билгесез яисә вафат булган дип танылганда;

Татарстан Республикасы гражданлыгын югалтканда;

сайлау комиссиясе әгъзасы вазыйфаларын даими үтәмәгәндә - сайлау комиссиясе тәкъдиме буенча;

әлеге Законда каралган бүтән төрле нигезләр булганда.

Бер үк вакытта республика һәм федераль сайлаулар уздырылган очракта, округ һәм участок сайлау комиссияләренең төп эшләреннән азат ителгән рәисенә һәм секретарена сайлауларга кадәр 60 көн кала сайлаулар уздыру өчен бүлеп бирелгән Татарстан Республикасының Республика бюджеты акчалары исәбеннән ай саен хезмәт өчен түләү башкарыла, аның күләме жиде минималь хезмәт хакы күләменнән артык булмаска тиеш. Сайлауларны әзерләү һәм уздыру чорына сайлау

123

комиссиясенең төп эшләреннән азат ителгән башка әгъзаларына хезмәт өчен түләү сайлаулар уздыруга бүлеп бирелгән акчалар исәбеннән гамәлгә ашырыла, аның күләме төп эш урыны буенча уртача хезмәт хакыннан ким булмаска тиеш.

Үз вәкаләтләре чоры тәмамланганчы сайлау комиссиясенең хәлиткеч тавыш хокукына ия әгъзасы администрация (эш бирүче) инициативасы белән эшеннән азат ителә алмый яисә комиссия әгъзасының ризалыгыннан башка бүтән эшкә күчерелә алмый.

Сайлау комиссиясенең хәлиткеч тавыш хокукына ия әгъзасы сайлаулар уздыру чорында Татарстан Республикасы Прокуроры ризалыгыннан башка җинаять җаваплылыгына яки суд тәртибендә билгеләнә торган административ җәза гамәлләренә тартыла алмый.

Сайлау комиссиясе тарафыннан кандидат теркәлгәннән соң, әлеге кандидат үзен теркәгән сайлау комиссиясенә һәм түбәнгерәк сайлау комиссиясенә киңәш бирү тавышы хокукына ия берәр әгъза билгеләп куярга хокуклы.

Комиссиянең киңәш бирү тавышы хокукына ия әгъзасы бер үк вакытта бүтән төрле сайлау комиссиясе әгъзасы була алмый.

Комиссиянең киңәш бирү тавышы хокукына ия әгъзасы сайлауларны әзерләү һәм үткәрү мәсьәләре буенча комиссиянең хәлиткеч тавыш хокукына ия әгъзасының бөтен хокукларына да тулаем ия була.

Комиссиянең киңәш бирү тавышы хокукына ия әгъзасы түбәндәгеләргә хокуклы түгел:

бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыклары, сайлау бюллетеньнәре бирергә;

сайлау бюллетеньнәрен сортировкалауда һәм санауда катнашырга;

тавыш бирү йомгаклары һәм сайлаулар нәтиҗәләре турында беркетмә төзүдә катнашырга;

сайлау комиссиясе карарларын кабул иткәндә тавыш бирүдә катнашырга;

сайлау комиссиясе карарларына имза салырга.».

15 статья. 19 статьяның 3 пунктын түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

124

«3. Сайлау комиссиясенең карарлары ачык яки яшерен тавыш бирү юлы белән кабул ителә.

Сайлау комиссиясе рәисе урынбасарын һәм секретарен сайлау турында, халык депутатына кандидатларны теркәү турында, сайлауларны әзерләүне һәм уздыруны финанс белән тәэмин итү мәсьәләләре буенча, сайлауларның нәтиҗәләрен билгеләү турында, сайлауларны узмаган яки гамәлгә яраксыз дип тану турында, кабат тавыш бирү яисә кабат сайлаулар уздыру турында сайлау комиссиясе карарлары тиешле сайлау комиссиясе утырышында, сайлау комиссиясенең хәлиткеч тавыш хокукына ия әгъзаларының гомуми саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителәләр.

Сайлау комиссияләренең башка төрле мәсьәләләр буенча карарлары сайлау комиссиясенең хәлиткеч тавыш хокукына ия шунда катнашучы әгъзаларының гади күпчелек тавышы белән кабул ителә.

Сайлау комиссияләре карарлар кабул иткәндә хуплап һәм каршы бирелгән тавышлар саны тигез булса, сайлау комиссиясе рәисенең тавышы хәлиткеч була.

Сайлау комиссиясе карарларына сайлау комиссиясе рәисе һәм секретаре имза сала.

Сайлау комиссиясе кабул иткән карар белән килешмәгән сайлау комиссиясе әгъзалары үзләренең аерым фикерләрен язмача белдерергә хокуклы, бу фикер, өч көннән дә соңга калмыйча, ә сайлауларга өч көн кала һәм сайлаулар көнендә кичекмәстән сайлау комиссиясе рәисе тарафыннан югарырак сайлау комиссиясенә җиткерелергә тиеш.

Сайлау комиссиясенең законны бозган килеш кабул иткән карары югарырак сайлау комиссиясе яки суд тарафыннан юкка чыгарылырга тиеш.

19 статьяның 7 пунктын төшереп калдырырга, 8,9,10 пунктларны 7,8,9 пунктлар дип санарга.

16_статья. IV бүлекнең исемендә «күрсәтү» сүзеннән соң «һәм теркәү» сүзләрен өстәргә.

17 статья. 20 статьяны түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«20 статья. Халык депутаты статусының вазыйфаи хәленә туры килмәве

Татарстан Республикасы Конституциясе нигезендә министрлар, дәүләт комитетлары рәисләре һәм, Премьер-министрдан кала, Татарстан Республикасы Министрлар кабинетының башка әгъзалары, башкарма хакимият федераль органнарының Татарстан Республикасындагы территория органнары җитәкчеләре, шулай ук судьялар депутат була алмыйлар.».

18 статья. 21 статьяда:

3 пунктта беренче җөмләне түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«Татарстан Республикасы халык депутатына кандидатларны сайлаучылар турыдан-туры үзен үзе күрсәтү юлы белән, шулай ук сайлаучыларның эш (уку, хезмәт) һәм яшәү урыны буенча җыелышлары, законда билгеләнгән тәртиптә теркәлгән сайлау берләшмәләре һәм сайлау блоклары күрсәтә ала. Кандидатны күрсәтү хакында кандидат теркәләчәк тиешле округ сайлау комиссиясенә хәбәр ителә. Кандидатларның үз-үзләрен күрсәтүе тулы биографик хәле турындагы белешмәләре белән һәм үзен хуплап җыелган имзалар турындагы хәбәре белән бергә тиешле сайлау комиссиясенә язма гариза бирү рәвешендә башкарыла.»;

3 пункттагы 2 абзацта «фиркаләрнең, һөнәр берлекләренең һәм башка» дигән сүзләрне төшереп калдырырга;

3 пунктта 3,4,5 абзацларны түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«Сайлау берләшмәләре һәм сайлау блоклары һәр сайлау округында халык депутатына берәр кандидат күрсәтергә хокуклы.

Сайлаучылар җыелышларында һәм сайлау берләшмәләре, сайлау блоклары карарлар кабул иткәндә чикләнмәгән сандагы кандидатуралар буенча фикер алышулар өчен шартлар тудырыла. Сайлаучылар җыелышында һәр катнашучы, сайлау берләшмәсе, сайлау блогы әгъзасы халык депутатына кандидатлар хакында тәкъдимнәр кертергә, алар турында фикер алышуларда катнашырга, тәкъдим ителгән кандидатураларны хупларга йә аларны кире кагу хакында

даими яшәүче яки эшләүче Татарстан Республикасы гражданнары күрсәтеләләр.»;

9 пунктка түбәндәге җөмләне өстәргә: «Бу чакта сайлаучылар үзләре кандидатны күрсәткән шушы округ территориясендә эшләсәләр яки яшәсәләр, сайлаучылардан кандидат күрсәтү хокукый тәгаенләнгән була».

19 статья. 22 статьяның 2 пунктына түбәндәге эчтәлектә абзац өстәргә:

«Кандидатларны теркәү өчен округ сайлау комиссиясенә кандидатның шулай ук милек хокукындагы керемнәре һәм мөлкәте хакында белешмәләр тапшырылырга тиеш. Керемнәренең күләме һәм чыганаклары хакындагы белешмәләр, кандидат булган гражданның сайлаулар билгеләнгән елга кадәр узган ел өчен керемнәре турындагы декларациянең күчермәсе рәвешендә (салым органнары тамгасы белән) тапшырыла. Кандидат булган граждан салымнар һәм җыемнар турындагы законнар нигезендә керемнәре хакында декларация бирергә тиеш булмаган очракта, керемнәр алынган урын буенча оешмадан сайлаулар билгеләнгән елга кадәр узган ел өчен аның тулаем керемнәре хакындагы белешмә тапшырыла. Кандидатның милек хокукындагы мөлкәте турындагы белешмәләр әлеге Закон кушымтасында билгеләнгән рәвештә тапшырыла.

Округ сайлау комиссиясе әлеге статья нигезендә тапшырыла торган белешмәләрнең дөреслеген тикшерү турындагы тәкъдим белән тиешле органнарга мөрәҗәгать итәргә хокуклы.»;

8,9 пунктларны 9,10 пунктлар дип санарга;

статьяга түбәндәге редакциядә 8 пунктны өстәргә:

«8. Әгәр калган имзалар саны әлеге Закон таләпләре нигезендә теркәлү өчен билгеләнгән саннан кимрәк булса, имза салу кәгазьләрендә дөрес булмаган имзалар ачылганда халык депутатына кандидатның теркәлүе суд тәртибендә юкка чыгарыла.».

20 статья. 23 статьяда:

5 пунктны төшереп калдырырга;

6,7,8,9,10 пунктларны 5,6,7,8,9 пунктлар дип санарга.

21 статья. 25 статьяда:

1 пунктка «сайлау берләшмәләренә» дигән сүзләрдән соң «сайлау блокларына» дигән сүзләрне өстәргә;

3 пунктны түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«3. Сайлау комиссияләре әгъзаларына сайлау алды үгетләве уздыру, теләсә нинди сайлау алды үгетләве материалларын тарату, шулай ук сайлау комиссияләре биналарында һәм тавыш бирү биналарында да, тыела.

Сайлаучыларга бушлай яки ташламалы шартларда товарлар сату, хезмәт күрсәтү (мәгълүмат хезмәте күрсәтүдән кала), кыйммәтле кәгазьләр сату, шулай ук акча өләшү юлы белән сайлау алды үгетләве алып бару тыела.».

22 статья. 26 статьяны түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«Үгетләү кампаниясе кандидатны теркәгән көннән уздырыла башлый һәм сайлаулар көне алдыннан 0 сәгатьтә туктатыла. Сайлаулар көне алдындагы көн дәвамында һәм тавыш бирү көнендә теләсә нинди сайлау алды үгетләве тыела.».

23 статья. 29 статьяның 1 пунктына түбәндәге эчтәлектә абзац өстәргә:

«Участок сайлау комиссиясе тавыш бирү бинасында яисә аның каршында ук стенд җиһазлый, анда шушы округ буенча теркәлгән барлык кандидатлар хакында мәгълүмати материаллар урнаштырыла. Теркәлгән кандидатның кире алынмаган яисә юкка чыгарылмаган хөкем карары булганда, мәгълүмати материалларда Россия Федерациясе Җинаять кодексының кандидатны хөкем итү өчен нигез булган статьясының (статьяларының) номеры (номерлары) һәм исеме (исемнәре), шулай ук әгәр кандидат Россия Федерациясенең гамәлдәге Җинаять кодексы буенча танылган гамәлләре өчен ССР Союзы һәм союздаш республикаларның Җинаять законнары нигезләре буенча кабул ителгән җинаять кодексы, чит ил законы буенча хөкем ителгән булса, әлеге закон актларының статьясы (статьялары) күрсәтелергә тиеш. Теркәлгән кандидат чит ил гражданлыгына ия булса, мәгълүмати материалларда тиешле чит дәүләтнен исеме күрсәтелергә тиеш.

Тутырылган сайлау бюллетеньнәре үрнәкләре стендка урнаштырыла, аларда шушы сайлау округында теркәлгән кандидатларның фамилияләре булмаска тиеш. Мәгълүмати материалларда үгетләү өндәмәләре булмаска тиеш.».

24 статья. 30 статьяда:

1 пунктта «12» цифрын «20» гә, «ике» сүзен «дүрт» сүзенә алыштырырга;

1 пунктның соңгы җөмләсен түбәндәге редакциядә бәян итәргә: «Сайлау бюллетененең алгы ягындагы өстәге уң як почмагына участок комиссиясенең ике әгъзасы имза сала, алар участок комиссиясе мөһере белән таныкла.налар».

30 статьяның 2 пунктына түбәндәге эчтәлектә абзац өстәргә:

«Уң якта һәр кандидат турындагы белешмәләр каршысына буш квадрат урнаштырыла. Кандидатлар исемлеге ахырында «Барлык кандидатларга каршы» дигән юл урнаштырыла һәм ул әлеге юлның уң ягындагы буш квадрат каршысында була. Теркәлгән кандидатның кире алынмаган яисә юкка чыгарылмаган хөкем карары булганда, сайлау бюллетенендә Россия Федерациясе Җинаять кодексының кандидатны хөкем итү өчен нигез булган статьясының (статьяларының) исеме (исемнәре) һәм номеры (номерлары), шулай ук әгәр кандидат Россия Федерациясенең гамәлдәге Җинаять кодексы буенча җинаять дип танылган гамәлләре өчен ССР Союзы һәм союздаш республикаларның җинаять законнары нигезләре буенча кабул ителгән җинаять кодексы, чит ил законы буенча хөкем ителгән булса, әлеге закон актларының статьясы (статьялары) күрсәтелергә тиеш. Теркәлгән кандидат чит ил гражданлыгына ия булса, сайлау бюллетенендә тиешле чит дәүләтнең исеме күрсәтелергә тиеш.».

25 статья. Законга түбәндәге редакциядә 30[1] статья өстәргә:

«30[1] статья. Татарстан Республикасы халык депутатларын сайлауларда тавыш бирү өчен бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыгы

1. Сайлаучылар исемлегенә кертелгән сайлау участогының тавыш бирү бинасына тавыш бирү көнендә килү мөмкинлеге булмаган сайлаучы тиешле округ сайлау комиссиясеннән (тавыш бирергә 45-25 көн кала) йә шушы сайлау участогының участок сайлау комиссиясеннән (тавыш бирергә 24-1 көн кала) бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыгын алырга һәм, тавыш бирү көнендә кайсы сайлау участогында булса, шунда, үзе актив сайлау хокукына ия булган сайлау округы чикләрендә тавыш бирүдә катнашырга хокуклы.

2. Татарстан Республикасы халык депутатларын сайлауларда тавыш бирү өчен бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыгы катгый хисап документы була, аның яклану дәрәҗәсен Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясе билгели. Бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыкларын әзерләү һәм бирү рәвеше, тәртибе, аларны бирү саны һәм реестр рәвеше, шулай ук аларны әзерләүгә карата куелучы таләпләр Татарстан Республикасының Үзәк сайлау комиссиясе тарафыннан тавыш бирергә 60 көннән дә соңга калмыйча расланалар. Бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыклары югарырак сайлау комиссиясеннән түбәнгерәк сайлау комиссиясенә сайлау бюллетеньнәрен бирү тәртибендә тапшырылалар. Бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыкларын тапшыручы, алучы һәм саклаучы сайлау комиссияләре рәисләре бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыкларын тапшырган өчен һәм аларның саклануы өчен җаваплы булалар.

3. Тиешле сайлау комиссиясе сайлаучының бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыгын таләп итүнең сәбәбен күрсәтеп язган гаризасы нигезендә бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыгын сайлаучының шәхсән үзенә йә нотариаль таныкланган ышанычнамә нигезендә аның вәкиленә тапшыра. Ышанычнамә шулай ук сайлаучы дәваланучы стационар дәвалау-профилактика учреждениесе администрациясе тарафыннан да, шик белдерелүче яисә

гаепләнүче затны сак астында тотучы учреждение администрациясе тарафыннан да таныкланырга мөмкин.

Администрация башлыгы тарафыннан сайлаучылар турында комиссиягә бирелгән белешмәләр нигезендә округ сайлау комиссиясе сайлаучыга бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыгын тапшыра. Округ сайлау комиссиясе бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыкларын бирү реестрын төзи, анда сайлаучының фамилиясе, исеме, атасының исеме, туган елы (18 яшьтә булса - өстәмә рәвештә туган көне һәм ае), яшәү урынының адресы күрсәтелә. Тавыш бирергә 25 көн кала округ сайлау комиссиясе участок сайлау комиссиясенә, сайлаучылар исемлегенең беренче нөсхәсе белән бергә, бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыкларын бирү реестрыннан таныкланган өземтәләрне жибәрә, тиешле сайлау участоклары территорияләрендә теркәлгән һәм аларда бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыклары алган сайлаучылар турында белешмәләр күрсәтелә. Шундый өземтә нигезендә участок сайлау комиссиясе сайлаучылар исемлегенә тиешле тамгаларны кертә.

4. Бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыгы алуы турында сайлаучы яисә аның вәкиле бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыклары бирү реестрына (округ сайлау комиссиясендә) йә сайлаучылар исемлегенә (участок сайлау комиссиясендә) имза салалар, анда паспортының яисә аны алыштыручы документының сериясе һәм номеры күрсәтелә.

Бу чакта шушы сайлаучы әлеге сайлаулардагы тиешле участок сайлаучылары исемлегеннән төшереп калдырыла һәм участок сайлау комиссиясенең беркетмәсен төзегәндә теркәлгән сайлаучыларның санын санаганда исәпкә алынмый.

5. Әгәр бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыгында округ яисә участок сайлау комиссиясенең мөһере һәм бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыгын биргән округ яисә участок сайлау комиссиясе әгъзасының имзасы булса, бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыгы гамәлгә яраклы дип санала.

6. Тавыш бирү көнендә сайлаучы, бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыгын күрсәтеп, үзе актив сайлау хокукына ия

булган сайлау округы чикләрендәге теләсә кайсы башка сайлау участогында сайлаучылар исемлегенә кертелергә тиеш, шуннан соң бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыгы аңардан кире алына. Бу чакта сайлаучы сайлау бюллетене (сайлау бюллетеньнәре) алганнан соң сайлаучылар исемлегендә өстәмә рәвештә үзе яшәгән урынның адресын күрсәтә.

7. Тавыш бирү көнендә сайлаучы элек сайлаучылар исемлегенә кертелгән сайлау участогында ук бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыгын күрсәткән очракта, сайлаучы өстәмә рәвештә сайлаучылар исемлегенә кертелә, ә аның бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыгы аңардан кире алына һәм юкка чыгарыла.

8. Тавыш бирү көнендә тавыш бирү вакыты башланганчы файдаланылмаган бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыклары юкка чыгарыла, бу турыда тиешле округ яисә участок сайлау комиссиясе акт төзи.».

26 статья. 31 статьяда:

беренче җөмләдә «үткәрелә» сүзеннән соң «Татарстан Республикасы Дәүләт Советы карары буенча тавыш бирүнең башка вакыты билгеләнергә мөмкин» дигән сүзләр язарга;

1 пунктта «10» цифрын «20» гә алыштырырга;

3 пунктны төшереп калдырырга;

4 пунктта икенче һәм өченче җөмләләрне төшереп калдырырга;

6 пунктта «яисә күзәтүчедән» сүзләрен «теркәлгән кандидатлардан, ышанычлы затлардан, күзәтүчеләрдән һәм вәкилләрдән» дигән сүзләр белән алыштырырга;

7 пунктны түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«7.Сайлау бюллетеньнәрендә сайлаучы үзе тавыш биргән кандидат фамилиясенең каршысындагы буш квадратка йә «Барлык кандидатларга каршы» дигән юлдагы квадратка теләсә нинди тамга сала.»;

9 пунктта «икедән дә күп» дигән сүзләрне «өчтән дә артыграк» дип алыштырырга;

4,5,6,7,8,9 пунктларны 3,4,5,6,7,8 пунктлар дип санарга;

статьяга түбәндәге эчтәлектә 9 пунктны өстәргә:

132

«9. Әгәр участок сайлау комиссиясе әгъзасы, күзәтүче һәм башка затлар тавыш бирүнең яшеренлеген бозсалар яисә сайлаучыга үз ихтыярын белдерергә комачаулык итәргә маташсалар, участок сайлау комиссиясе әгъзасы комиссия эшеннән кичекмәстән читләштерелә, ә күзәтүче һәм башка затлар тавыш бирү бинасыннан чыгарылалар. Бу хакта участок сайлау комиссиясе тарафыннан карар кабул ителә.».

27 статья. Түбәндәге эчтәлектә 31^{1} статья кертергә:

«31^{1} статья. Тавыш бирү йомгаклары турында участок сайлау комиссиясе беркетмәсе

1. Участок сайлау комиссиясе тавыш бирү йомгаклары турында беркетмә төзи, анда түбәндәгеләр күрсәтелә:

а) нөсхәнең номеры;

б) сайлауларның исеме, тавыш бирү датасы, сайлау округының исеме һәм номеры;

в) «Беркетмә» сүзе;

г) сайлау участогының номеры күрсәтелгән килеш, сайлау комиссиясенең исеме;

д) беркетмә юллары:

1 юл. Тавыш бирү тәмамланган мизгелтә сайлаучылар исемлегенә кертелгән сайлаучылар саны;

2 юл. Участок сайлау комиссиясе тарафыннан алынган сайлау бюллетеньнәре саны;

3 юл. Юкка чыгарылган сайлау бюллетеньнәре саны;

4 юл. Тавыш бирү көнендә сайлау участогында сайлаучыларга бирелгән сайлау бюллетеньнәре саны;

5 юл. Тавыш бирү бинасыннан читтә тавыш биргән сайлаучыларга бирелгән сайлау бюллетеньнәре саны;

6 юл. Күчерелмә тавыш бирү әрҗәләрендәге сайлау бюллетеньнәре саны;

7 юл. Стационар тавыш бирү әрҗәләрендәге сайлау бюллетеньнәре саны;

8 юл. Гамәлгә яраклы сайлау бюллетеньнәре саны;

9 юл. Гамәлгә яраксыз, шул исәптән кайбер юллары буенча гамәлгә яраксыз сайлау бюллетеньнәренең гомуми саны;

10 юл. Тиешле сайлау округы буенча тавыш бирүнең күчерелмә әржәләреннән алынган сайлау бюллетеньнәренең саны сайлаучыларның сайлау бюллетеньнәрен алулары турында тамга куелган гаризалары санынннан артып киткәндә, гамәлгә яраксыз дип танылган сайлау бюллетеньнәре саны;

11 юл. Бер позиция буенча да тамгасы булмаган яисә бердән артыграк позициядә тамгалары булган гамәлгә яраксыз сайлау бюллетеньнәре саны;

12 юл. Участок сайлау комиссиясе тарафыннан алынган бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыклары саны;

13 юл. Сайлау участогында тавыш бирү көненә кадәр участок сайлау комиссиясе тарафыннан сайлаучыларга бирелгән бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыклары саны;

14 юл. Сайлау участогында бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыклары буенча тавыш биргән сайлаучылар саны;

15 юл. Бүтән сайлау участогында тавыш бирүнең файдаланылмыйча юкка чыгарылган таныклыклары саны;

16 юл. Бүтән сайлау участогында тавыш бирү әлеге Законның 30^{1} статьясындагы 7 пункты нигезендә юкка чыгарылган таныклыклары саны;

е) беркетмәгә кушымта итеп бирелүче шикаятьләр (гаризалар), актлар һәм башка документлар исемлеге;

ж) сайлау комиссиясе рәисенең, рәис урынбасарының, секретаренең һәм башка әгъзаларының фамилияләре һәм инициаллары, аларның имзалары;

з) беркетмәгә имза салынган дата һәм вакыт (сәгатьләре һәм минутлары) (әгәр беркетмә бер биттән артыграк төзелгән булса - беркетмәнең һәр бите саен);

и) сайлау комиссиясенең мөһере (әгәр беркетмә бер биттән артыграк төзелгән булса - беркетмәнең һәр бите саен).

2. Тавыш бирү йомгаклары турындагы беркетмәнең 17 нче юлына һәм аннан соңгы юлларына өстәмә рәвештә түбәндәгеләр языла:

теркәлгән кандидатларның алфавит тәртибендә фамилияләре, исемнәре һәм аталарының исемнәре, ә алар бер-берсенә тәнгәл килгәндә - теркәлгән кандидатлар турында сайлау бюллетененә кертелгән бүтән белешмәләр һәм теркәлгән һәр кандидат өчен сайлаучылар тарафыннан бирелгән тавышлар саны;

сайлаучылар тарафыннан кандидатларның барысына да каршы бирелгән тавышлар саны.

3. Әлеге статьяның 1-2 пунктларында күрсәтелгән саннар тавыш бирү йомгаклары турындагы беркетмәләргә цифрлап һәм язмача кертелә.».

28 статья. 32 статьяны түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«32 статья. Сайлау участогында тавышларны санау тәртибе

1. Тавыш бирү вакыты беткәч, участок сайлау комиссиясе рәисе тавыш бирүнең тәмамлануы хакында игълан итә.

2. Тавышларны санарга керешкәнче, участок сайлау комиссиясенең хәлиткеч тавыш хокукына ия әгъзалары файдаланылмаган сайлау бюллетеньнәрен саныйлар, юкка чыгаралар, аннары аларның санын игълан итәләр һәм тавыш бирү йомгаклары турындагы беркетмәнең 3 юлына язып куялар.

Юкка чыгарылган сайлау бюллетеньнәре санына шулай ук тавыш биргәндә сайлаучылар тарафыннан бозылган сайлау бюллетеньнәре дә керә.

Шуннан соң участок сайлау комиссиясе әгъзалары бүтән сайлау участогында тавыш бирүнең файдаланылмаган таныклыкларының санын игълан итәләр һәм тавыш бирү йомгаклары турындагы беркетмәнең 15 юлына язып куялар.

Бүтән сайлау участогында тавыш бирүнең әлеге Законның 30[1] статьясындагы 7 пункты нигезендә юкка чыгарылган таныклыклары санала, аларның саны игълан ителә һәм тавыш бирү йомгаклары турындагы беркетмәнең 16 юлына язып куела.

3. Аннары участок сайлау комиссиясенең хәлиткеч тавыш хокукына ия әгъзалары сайлаучылар исемлегенең һәр битенә шушы биттәге түбәндәге суммар күрсәткечләрне кертәләр:

а) округ һәм участок комиссияләрендә тавыш бирү өчен бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыклары бирелгән сайлаучыларны исәпкә алмыйча, исемлеккә кертелгән сайлаучылар санын;

б) сайлаучыларга тавыш бирү көнендә бирелгән сайлау бюллетеньнәре санын (сайлаучылар исемлегендәге сайлаучыларның имзалар саны буенча билгеләнә);

в) сайлаучыларга тавыш бирү бинасыннан читтә тавыш бирү өчен бирелгән бюллетеньнәр санын (сайлаучылар исемлегендәге тиешле тамгалар саны буенча билгеләнә);

г) сайлаучыларга участок сайлау комиссиясе тарафыннан сайлау участогында бирелгән бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыклары санын;

д) сайлау участогында бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыклары буенча тавыш биргән сайлаучылар санын.

4. Шушы күрсәткечләр кертелгәннән соң сайлаучылар исемлегенең һәр битенә участок комиссиясенең әлеге күрсәткечләрне керткән хәлиткеч тавыш хокукына ия әгъзасы имза сала, ул бу күрсәткечләрне кушып берләштерә, аннары ул күрсәткечләр сайлаучылар исемлеге буенча тулаем кушып берләштерелә, сайлаучылар исемлегенең соңгы битенә кертелә, участок сайлау комиссиясе рәисенең, рәис урынбасарының яки секретаренең имзалары һәм мөһер белән таныклана. Һәр бит һәм исемлек буенча йомгаклар тулысынча игълан ителә.

5. Участок сайлау комиссиясе рәисе, рәис урынбасары яисә секретаре түбәндәгеләрне ачыклыйлар һәм тавыш бирү йомгаклары турындагы беркетмәнең 1 һәм 2 юлларына кертәләр:

а) тавыш бирү тәмамланган мизгелгә сайлаучылар исемлегенә кертелгән сайлаучылар санын;

б) участок комиссиясе алган сайлау бюллетеньнәре санын.

6. Аннары беркетмәгә түбәндәге күрсәткечләр кертелә:

12 юлга - участок сайлау комиссиясе тарафыннан алынган бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыклары саны;

13 юлга - участок сайлау комиссиясе тарафыннан сайлау участогында сайлаучыларга бирелгән бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыклары саны;

14 юлга - бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыклары буенча сайлау участогында тавыш биргән сайлаучылар саны.

7. Аннары беркетмәгә түбәндәге күрсәткечләр кертелә:

4 юлга - тавыш бирү көнендә сайлаучыларга сайлау участогында бирелгән сайлау бюллетеньнәре саны (сайлаучылар исемлегендәге сайлаучыларның имзалары саны буенча билгеләнә);

5 юлга - тавыш бирү бинасыннан читтә тавыш биргән сайлаучыларга бирелгән сайлау бюллетеньнәре саны (сайлаучылар исемлегендәге тиешле тамгалар саны буенча билгеләнә).

8. Бу гамәлләрдән соң участок сайлау комиссиясе рәисе яисә секретаре сайлаучылар исемлеген тавышларны санауда катнашучы затлар файдаланмаслык итеп саклауны тәэмин итәргә тиешләр. Сайлаучылар исемлеге белән алга таба эш итү бары тик тавыш бирү йомгаклары турындагы беркетмәгә кертелгән күрсәткечләрнең контроль чагыштырмалары тикшерелгәннән соң гына әлеге статьяның 15 пункты нигезендә башкарылырга мөмкин.

9. Аннары участок сайлау комиссиясенең хәлиткеч тавыш хокукына ия әгъзалары тавыш бирү әрҗәләреннән алынган бюллетеньнәр буенча сайлаучыларның тавышларын санарга турыдан-туры керешәләр.

Санарга керешкәнче, участок комиссиясе рәисе сайлау әрҗәләрендәге мөһерләрнең яисә пломбаларның бөтенлеген тикшерә һәм аларны ача. Сайлау әрҗәләрен ачу түбәндәге чиратта гамәлгә ашырыла: башта - күчерелмә сайлау әрҗәләре, аннары стационар сайлау әрҗәләре ачыла.

10. Башта күчерелмә сайлау әрҗәләрендәге сайлау бюллетеньнәре санала. Аларның саны игълан ителә һәм беркетмәнең 6 юлына язып куела һәм ул сайлаучыларның тавыш бирү бинасыннан читтә тавыш бирү турындагы гаризалары саныннан артмаска тиеш.

Күчерелмә сайлау әрҗәләрендәге бюллетеньнәр санының күрсәтелгән гаризалар саныннан артып китүе ачыкланган очракта,

күчерелмә сайлау әрҗәләрендәге барлык сайлау бюллетеньнәре участок сайлау комиссиясе карары белән гамәлгә яраксыз дип танылалар.

Бу факт, участок комиссиясенең тавыш бирү бинасыннан читтә тавыш бирүне уздырган хәлиткеч тавыш хокукына ия әгъзаларының фамилияләре һәм инициаллары күрсәтелеп, аерым актта чагылдырыла, ул акт тавыш бирү йомгаклары турындагы беркетмәгә кушылып бирелә.

Бу очракта гамәлгә яраксыз дип танылган бюллетеньнәр саны беркетмәнең 9,10 юлларына кертелә.

11. Аннары стационар тавыш бирү әрҗәләрендәге бюллетеньнәр саны санала һәм беркетмәнең 7 юлына язып куела.

12. Сайлаучыларның тавышларын санаганда, иң элек билгеләнмәгән рәвештәге бюллетеньнәр, ягъни рәсми эшләнмәгән яисә сайлау комиссиясе тарафыннан таныкланмаган бюллетеньнәр һәм гамәлгә яраксыз сайлау бюллетеньнәре аерып алына. Бу бюллетеньнәр тавышларны санаганда исәпкә алынмый.

13. Сайлаучыларның үз ихтыярларын белдерүләрен төгәл ачыклап булмый торган сайлау бюллетеньнәре гамәлгә яраксыз бюллетеньнәр дип санала, мондыйларга түбәндәгеләр керә:

бердән артык квадратка билге куелган бюллетеньнәр;

квадратларның берсенә дә билге куелмаган бюллетеньнәр.

Шикләнүләр туган очракта, участок сайлау комиссиясе мәсьәләне тавыш бирү юлы белән хәл итә. Бюллетеньне гамәлгә яраксыз дип тану турында карар кабул иткәндә, сайлау комиссиясе аның арткы ягында гамәлгә яраксызлыгының сәбәпләрен күрсәтә. Бу язу участок комиссиясе рәисенең һәм секретаренең имзалары белән таныклана. Гамәлгә яраксыз бюллетеньнәр башка сайлау бюллетеньнәреннән аерым җыеп тотырыла.

Гамәлгә яраксыз бюллетеньнәрнең саны 9,11 юлларга кертелә.

14. Участок комиссиясе әгъзалары беркетмәнең 8 юлына гамәлгә яраклы сайлау бюллетеньнәренең санын язып куялар.

15. Сайлау бюллетеньнәрен санаганнан соң тавыш бирү йомгаклары турындагы беркетмәгә кертелгән күрсәткечләрнең контроль чагыштырмалары (4 нче кушымта) тикшерелә. Алар тәңгәл килмәгән очракта, участок сайлау комиссиясе тавыш бирү йомгаклары

турындагы беркетмәнең барлык яисә аерым юлларын кабат санау турында карар кабул итә. Кабат санау нәтиҗәсендә тавыш бирү йомгаклары турындагы беркетмәгә үзгәрешләр кертергә кирәк булса, беркетмәнең яңа бланкы тутырыла.

16. Санаганнан соң - теркәлгән кандидатлар буенча сайлау бюллетеньнәре аерым капларга, барлык кандидатларга каршы тавыш бирелгән бюллетеньнәр - аерым, шулай ук гамәлгә яраксыз һәм юкка чыгарылган сайлау бюллетеньнәре дә аерым капларга тутырыла, һәр капта андагы сайлау бюллетеньнәренең саны, теркәлгән кандидатларның фамилияләре күрсәтелә. Шулай тупланган сайлау бюллетеньнәре капчыкларга яисә аерым тартмаларга салына, аларда сайлау участогының, округының үз номеры (исеме), сайлау бюллетеньнәренең саны күрсәтелә. Капчыкларга яисә тартмаларга пломба салып, мөһер сугыла һәм алар бары тик югарырак сайлау комиссиясе яисә суд карары белән генә ачылырга мөмкин.

17. Тавыш бирү йомгаклары турындагы беркетмә өч нөсхәдә тутырыла һәм аларга участок сайлау комиссиясенең хәлиткеч тавыш хокукына ия шунда катнашучы барлык әгъзалары имза салалар, анда имза салынган дата һәм вакыт (сәгате, минуты) куела.

18. Беркетмәнең эчтәлеге белән килешмәгән участок комиссиясе әгъзалары беркетмәгә үзләренең аерым фикерләрен кушымта итеп бирергә хокуклы, бу хакта беркетмәгә тиешенчә язып куела.

19. Тавыш бирү йомгаклары турындагы беркетмәне карандаш белән тутыру һәм аңа нинди дә булса үзгәрешләр кертү рөхсәт ителми.

20. Беркетмәнең беренче нөсхәсенә участок комиссиясе әгъзаларының аерым фикерләре, тиешле законның бозылуына карата участок сайлау комиссиясенә кергән шикаятьләр (гаризалар), шулай ук алар буенча кабул ителгән карарлар теркәлеп куела. Әлеге документларның таныкланган күчермәләре беркетмәнең икенче нөсхәсенә теркәлеп куела.

21. Беркетмәнең беренче нөсхәсе кичекмәстән округ сайлау комиссиясенә җибәрелә.

22. Беркетмәнең икенче нөсхәсе, пломба салып мөһерләнгән сайлау документлары белән бергә, сайлау бюллетеньнәрен һәм мөһерне

дә кертеп, сакланучан бинада, пломба салып мөһерләнгән килеш, участок сайлау комиссиясенең эше тәмамлаганчы участок сайлау комиссиясе секретаренда саклана һәм сайлау йомгакларын рәсми игълан иткәннән соң 5 көннән дә соңга калмыйча тиешле округ сайлау комиссиясенә тапшырыла.

23. Беркетмәнең өченче нөсхәсе участок сайлау комиссиясе тарафыннан билгеләнгән урында гомуми танышу өчен эленеп куела.».

29 статья. 33 статьяны түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«33 статья. Сайлау округында сайлауларнын нәтиҗәләрен билгеләү

1. Участок сайлау комиссияләренең тавыш бирү йомгаклары турындагы беркетмәләренен беренче нөсхәләрендәге күрсәткечләр нигезендә тиешле округ сайлау комиссиясе, аларның дөрес төзелүен алдан тикшергәннән соң, тавыш биргәннән соң ике көннән дә соңга калмыйча, алардагы күрсәткечләрне кушып берләштерү юлы белән сайлау округы буенча сайлауларнын нәтиҗәләрен билгели. Участок сайлау комиссияләренен тавыш бирү йомгаклары турында беркетмәләрендәге күрсәткечләрне кушып берләштерүне округ сайлау комиссиясенен хәлиткеч тавыш хокукына ия әгъзалары үзләре башкаралар.

2. Округ сайлау комиссиясе сайлау округы буенча сайлауларны түбәндәге очракларда узмаган дип таный:

а) тавыш бирү тәмамланган мизгелгә сайлаучылар исемлегенә кертелгән сайлаучыларның 35 процентыннан кимрәге сайлауларда катнашканда (сайлауларда катнашкан сайлаучыларнын саны тавыш бирү йомгаклары турындагы беркетмәнең 4,5 юлларындагы саннарнын суммасы белән билгеләнә);

б) бүтән кандидатка (бүтән кандидатларга) караганда иң күп тавыш җыйган кандидат өчен бирелгән сайлаучылар тавышларынын саны барлык кандидатларга каршы бирелгән сайлаучылар тавышлары санынннан кимрәк булганда;

в) сайлау округы буенча халык депутатына бер генә кандидат теркәлеп, ул да кандидатлыктан төшеп калганда.

3. Округ сайлау комиссиясе сайлау округы буенча сайлаулар нәтиҗәләрен түбәндәге очракларда гамәлгә яраксыз дип таный:

а) тавыш бирүне уздырганда яисә тавыш бирү йомгакларын билгеләгәндә әлеге Законны бозу сайлаучыларның үз ихтыярларын белдерү нәтиҗәләрен дөрес билгеләргә мөмкинлек бирмәгәндә;

б) сайлау округы буенча тавыш бирү йомгаклары гамәлгә яраксыз дип танылган сайлау участокларының саны шушы сайлау округы территориясендә оештырылган сайлау участокларының гомуми санының кимендә дүрттән берен тәшкил иткәндә;

в) суд карары буенча.

4. Әлеге Законны, тавыш бирү нәтиҗәләре буенча сайланмый калган теркәлгән кандидатларның сайлануына ярдәм итәрлек итеп, йә тавыш бирү нәтиҗәләре буенча сайланмый калган теркәлгән кандидатлар өчен сайлаучыларны тавыш бирергә мәҗбүр итү максаты белән яисә мәҗбүр итеп бозу сайлауларны гамәлгә яраксыз дип тану өчен нигез була алмый.

5. Округ сайлау комиссиясе тиешле участок сайлау комиссияләренең тавыш бирү йомгаклары турындагы беркетмәләре нигезендә сайлау округы буенча сайлауларның нәтиҗәләре турында беркетмә төзи, аңа түбәндәге күрсәткечләр кертелә:

а) сайлау округындагы участок сайлау комиссияләренең саны;

б) участок сайлау комиссияләренең тавыш бирү йомгаклары турындагы беркетмәләре саны, аларга нигезләнеп әлеге беркетмә төзелә;

в) участок сайлау комиссияләренең тавыш бирү йомгаклары турындагы беркетмәләрендә булган барлык юллар буенча сайлау округының суммар күрсәткечләре;

г) депутат булып сайланган теркәлгән кандидатның фамилиясе, исеме һәм атасының исеме.

6. Тавыш бирүдә катнашкан сайлаучылар тавышларының 50 проценттан күбрәген җыйган теркәлгән кандидат сайлау округы буенча сайланган дип таныла. Тавыш бирүдә катнашкан сайлаучыларның тавышлары саны тавыш бирү әрҗәләреннән алынган мәгълүм рәвештәге сайлау бюллетеньнәре саны буенча билгеләнә.

141

7. Округ сайлау комиссиясенең сайлаулар нәтиҗәләре турындагы беркетмәсе өч нөсхәдә төзелә, аңа округ сайлау комиссиясенең хәлиткеч тавыш хокукына ия шунда катнашучы барлык әгъзалары имза салалар, анда аны төзү датасы һәм вакыты (сәгате һәм минуты) күрсәтелә һәм алар мөһер белән таныклана. Беркетмәнең һәр нөсхәсенә түбәндәгеләр теркәлеп куела:

а) сайлау округы буенча сайлаулар нәтиҗәләре турында җыелма таблица, аңа тавыш бирү йомгаклары турында участок сайлау комиссияләреннән алынган барлык беркетмәләрнең күрсәткечләре тулаем кертелә;

б) округ сайлау комиссияләренең, участок сайлау комиссияләренең сайлау бюллетеньнәрен алулары турында, шулай ук файдаланылмаган сайлау бюллетеньнәрен (бюллетеньнәрнең саны күрсәтелә) юкка чыгару турында актлар;

в) округ сайлау комиссияләренә, участок сайлау комиссияләренә бүтән сайлау участогында тавыш бирү таныклыклары бирү турында, шулай ук бүтән сайлау участогында тавыш бирүнең файдаланылмаган таныклыкларын (таныклыкларның саны күрсәтелә) юкка чыгару турында актлар.

8. Җыелма таблицага һәм актларга округ сайлау комиссиясе рәисе һәм секретаре имза салалар. Округ сайлау комиссиясенең беркетмә белән тулаем яисә аның аерым нигезләмәләре белән килешмәгән хәлиткеч тавыш хокукына ия әгъзасы беркетмәгә үзенең аерым фикерен кушымта итеп бирергә хокуклы, бу хакта беркетмәгә тиешенчә язып куела.

9. Округ сайлау комиссиясенең сайлаулар нәтиҗәләре турындагы беркетмәсенең беренче нөсхәсенә округ сайлау комиссиясе әгъзаларының аерым фикерләре, шулай ук әлеге Законның бозылуына карата шушы комиссиягә кергән шикаятьләр (гаризалар) һәм әлеге шикаятьләр (гаризалар) буенча кабул ителгән карарлар теркәлеп куела. Аерым фикерләренең, шикаятьләрнең (гаризаларның) һәм күрсәтелгән сайлау комиссиясе карарларының таныкланган күчермәләре беркетмәнең икенче нөсхәсенә теркәлеп куела.

10. Округ сайлау комиссиясе беркетмәсенең беренче нөсхәсе, әлеге статьяның 7 пунктында күрсәтелгән җыелма таблицаның һәм

 142

актларның беренче нөсхәләре имзаланганнан соң, кичекмәстән Татарстан Республикасының Үзәк сайлау комиссиясенә җибәрелә.

11. Округ сайлау комиссиясе беркетмәсенең икенче нөсхәсе, әлеге статьяның 7 пунктында күрсәтелгән җыелма таблицаның, актларның икенче нөсхәләре белән, шулай ук әлеге Законда каралган бүтән документлар белән бергә, сакланучан бинада, пломба салып мөһерләнгән килеш, комиссиянең вәкаләтләре тәмамланганга кадәр округ сайлау комиссиясе секретарында саклана, шуннан соң Татарстан Республикасының Үзәк сайлау комиссиясенә тапшырыла.

12. Округ сайлау комиссиясе беркетмәсенең өченче нөсхәсе, әлеге статьяның 7 пунктында күрсәтелгән җыелма таблицаның һәм актларның өченче нөсхәләре округ сайлау комиссиясе тарафыннан билгеләнгән урында танышу өчен элеңеп куела.

Кандидатларның ышанычлы затларына, күзәтүчеләргә, вәкилләргә, комиссиянең хәлиткеч һәм киңәш бирү тавышы хокукларына ия әгъзаларына, массакүләм мәгълүмат чараларына беркетмәнең күчермәсен алу мөмкинлеге бирелә.

13. Округ сайлау комиссиясенең сайлаулар нәтиҗәләре турындагы беркетмәсенә һәм (яисә) җыелма таблицага имза салынганнан соң һәм аларның беренче нөсхәләрен Татарстан Республикасының Үзәк сайлау комиссиясенә җибәргәннән соң беркетмәне, җыелма таблицаны төзегән округ сайлау комиссиясе аларда төгәлсезлекләр (участок сайлау комиссияләре беркетмәләренең күрсәткечләрен кушып берләштергәндә төшеп калган, дөрес язылмаган очраклар яисә хаталар) тапса, округ сайлау комиссиясе үзенең утырышында беркетмәгә һәм (яисә) җыелма таблицага төгәлләштерүләр кертү турындагы мәсьәләне карарга тиеш. Округ сайлау комиссиясе кабул ителгән карар турында үзенең киңәш бирү тавышы хокукына ия әгъзаларына, күзәтүчеләргә һәм элек расланган беркетмәне төзегәндә катнашкан башка затларга, шулай ук массакүләм мәгълүмат чаралары вәкилләренә һичшиксез хәбәр итәргә тиеш. Бу очракта округ сайлау комиссиясе сайлаулар нәтиҗәләре турында беркетмә һәм (яисә) җыелма таблица төзи, аларда «Кабат» дигән тамга салына. Күрсәтелгән беркетмә, җыелма таблица кичекмәстән Татарстан Республикасының Үзәк сайлау комиссиясенә җибәреләләр.

143

14. Тавыш бирү йомгаклары турындагы беркетмәләрдә хаталар, төгәлсезлекләр табылганда яисә участок сайлау комиссияләреннән килгән беркетмәләрнең дөрес төзелешенә шикләнүләр туган очракта, округ сайлау комиссиясе тиешле сайлау участогында сайлаучыларнын тавышларын кабат санауны уздыру турында карар кабул итәргә хокуклы.

15. Әлеге статьяның 14 пунктында күрсәтелгән очракта сайлаучыларның тавышларын кабат санау, тавыш бирү йомгаклары турында тикшерелергә тиешле беркетмәне төзегән һәм раслаган округ сайлау комиссиясенең хәлиткеч тавыш бирү хокукына ия әгъзасы (әгъзалары) катнашында, участок сайлау комиссиясе тарафыннан уздырыла. Сайлаучыларның тавышларын кабат санауны уздыручы участок сайлау комиссиясе бу хакта сайлау комиссиясенең киңәш бирү тавышы хокукына ия әгъзаларына, күзәтүчеләргә һәм элек расланган беркетмәне төзегәндә катнашкан башка затларга, шулай ук массакүләм мәгълүмат чаралары вәкилләренә хәбәр итә. Сайлаучыларнын тавышларын кабат санау йомгаклары буенча әлеге санауны гамәлгә ашырган сайлау комиссиясе тавыш бирү йомгаклары турында беркетмә төзи, анда «Тавышларны кабат санау» дигән тамга салына. Әлеге беркетмә кичекмәстән округ сайлау комиссиясенә җибәрелә.

16. Сайлаулар йомгаклары турындагы беркетмәгә имза салынганнан соң тиешле округ сайлау комиссиясе бу хакта Татарстан Республикасы халык депутаты булып сайланган кандидатка хәбәр итә. Татарстан Республикасы халык депутаты булып сайланган кандидат, әгәр аның эш урыны яисә шөгыле Татарстан Республикасы халык депутаты статусына туры килмәсә, үзенен шушы вазыйфаларын үз өстеннән төшерүе турында ике атна эчендә язма рәвештә тиешле округ сайлау комиссиясенә әлеге Законның 20 статьясы таләпләре нигезендә хәбәр итәргә итеш.

Округ сайлау комиссиясе буенча сайлауларның нәтиҗәләре турындагы хәбәр Үзәк һәм тиешле округ сайлау комиссияләре тарафыннан Татарстан Республикасының Үзәк сайлау комиссиясе билгеләгән вакытларда һәм рәвештә матбугатта басылып чыга.».

144

30 статья. 35 статьяны түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«35 статья. Кабат тавыш бирү

1. Әгәр, сайлау округы буенча халык депутатына икедән артык кандидат чыгып, аларның берсе дә сайланмаса, тиешле округ сайлау комиссиясе иң күп тавыш җыйган ике халык депутатына кандидат буенча сайлау округында кабат тавыш бирүне уздыру турында карар кабул итә. Халык депутатына берничә кандидат җыйган тавышлар бертигез булганда, бюллетеньгә алданрак теркәлгән ике халык депутатына кандидат кертелә. Округ сайлау комиссиясе бу карар турында Татарстан Республикасының Үзәк сайлау комиссиясенә хәбәр итә һәм округ сайлаучыларына җиткерә. Әгәр сайлау бюллетенендә бер кандидат калса, округ сайлау комиссиясе бу хакта өстәмә рәвештә Татарстан Республикасының Үзәк сайлау комиссиясенә хәбәр итә һәм округ сайлаучыларына җиткерә.

2. Сайлау округында кабат тавыш бирү, ике атнадан да соңга калмыйча, әлеге Закон таләпләрен үтәгән килеш уздырыла. Кабат тавыш бирү турындагы хәбәр матбугатта басылып чыга.

3. Округта теркәлгән сайлаучыларның кимендә чиреге кабат тавыш бирүдә катнашса, кабат тавыш бирү узган дип санала.

4. Кабат тавыш бирүдә иң күп тавыш җыйган халык депутатына кандидат сайланган дип санала. Җыелган тавышлар бертигез булганда, алданрак теркәлгән халык депутатына кандидат сайланган дип санала.

Халык депутатына бер генә кандидат өчен кабат тавыш биргәндә, тавыш бирүдә катнашкан сайлаучылар тавышының кимендә 50 процентын җыйса, ул сайланган дип санала.».

31 статья. 37 статьяда «алты ай калгач» дигән сүзләрне «бер ел калгач» дип алыштырырга.

32 статья. 38 статьяны түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«38 статья. Автоматлаштырылган мәгълүмат системасыннан файдалану

1. Сайлаулар уздырганда дәүләтнең автоматлаштырылган мәгълүмат системасы файдаланылырга мөмкин.

2. Сайлаулар уздырганда, шул исәптән сайлаучыларны теркәгәндә (исәпкә алганда), тавыш бирү йомгакларын билгеләгәндә һәм сайлауларның нәтиҗәләрен ачыклаганда, дәүләтнең автоматлаштырылган мәгълүмат системасын тулаем яисә аның аерым программ-техник чараларын гына файдалану тәртибе һәм регламенты турындагы карарны, тавыш бирү көненә кадәр бер айдан да соңга калмыйча, Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясе кабул итә.

3. Дәүләтнең мәгълүмат системасыннан (аның аерым программ-техник чараларыннан) файдалануны тикшереп тору өчен Татарстан Республикасының Үзәк сайлау комиссиясендә һәм округ сайлау комиссияләрендә комиссия әгъзаларыннан төркемнәр төзелә. Сайлау комиссиясенең барлык әгъзалары, күзәтүчеләр дәүләтнең автоматлаштырылган мәгълүмат системасына кертелүче яисә аннан алынучы теләсә нинди мәгълүмат белән танышырга хокуклы.

4. Тавыш бирүнең барышы һәм нәтиҗәләре турында дәүләтнең автоматлаштырылган мәгълүмат системасы аша алынган белешмәләр юридик көчкә ия булмаган якынча мәгълүмат кына була.».

II. Әлеге Законны басылып чыккан көненнән гамәлгә кертергә.

Татарстан Республикасы
Президенты М.Шәймиев

Казан шәһәре,
1999 елның 21 июле
№ 2305